

Wydawca:
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Suwałkach

I TY MOŻESZ ZOSTAĆ RODZICEM ZASTĘPCZYM

**PORADNIK DLA WSZYSTKICH ZAINTERESOWANYCH
LOSEM SKRZYWDZONYCH DZIECI**

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach

I TY MOŻESZ ZOSTAĆ RODZICEM ZASTĘPCZYM

PORADNIK DLA WSZYSTKICH ZAINTERESOWANYCH
LOSEM SKRZYWDZONYCH DZIECI

Suwałki 2014

WSTĘP

DLACZEGO POWSTAŁ TEN PORADNIK.

Prawidłowo funkcjonująca rodzina jest podstawowym miejscem zaspokajania przez dziecko najistotniejszych potrzeb: bezpieczeństwa, akceptacji, bliskości, warunkujących jego harmonijny rozwój. Niestety zdarzają się rodziny dysfunkcyjne, które nie zapewniają bezpiecznego pobytu ani niezbędnej opieki przebywającym w nich dzieciom.

Zgodnie z przepisami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, rodzina objęta jest ochroną państwa, a dziecku zapewnia się ochronę jego praw. Dziecko częściowo lub całkowicie pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy ze strony władz publicznych, z której zdecydowanie bardziej przyjazną niż pobyt w placówce opiekuńczo-wychowawczej, jest umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej.

Podjęcie się funkcji rodziny zastępczej wymaga od kandydatów przejścia przez okres trudnych przemyśleń, ważenia swoich możliwości i warunków aż po moment podjęcia decyzji.

Kandydaci na rodziców zastępczych powinni poza przekonaniem, iż są w stanie zaopiekować się i wspomagać, często mocno skrzywdzone, czy rozchwiane emocjonalnie dziecko, posiadać wiedzę z zakresu polskiego ustawodawstwa, jak i wiedzę dotyczącą jego rozwoju.

Nadrzędnym celem poradnika jest uczynienie wiedzy dotyczącej aktualnego systemu pieczy zastępczej bardziej przyjazną i klarowną. Informacje w nim zawarte zgodne są z zapisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 roku. W poradniku, oprócz zagadnień prawnych, znajdują się specyficzne zagadnienia ściśle związane z wyzwaniem, przed którymi stają rodzice zastępczy, jak również psychologiczne aspekty funkcjonowania dziecka w pieczy zastępczej.

Niniejszy poradnik ma pomóc w rozwianiu wątpliwości, a także „mitów” wynikających z niewiedzy o istocie i zasadach funkcjonowania rodzin zastępczych. Ma być pomocny kandydatom na rodziny zastępcze, ale również tym osobom, które z różnych powodów są zainteresowane problematyką rodzin zastępczych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach
ul. Świerkowa 60
16 – 400 Suwałki
Tel. 87 5659280
Tel. 87 5659283
e-mail: pcpr@powiat.suwalski.pl
www.pcpr.suwalski.pl

Autor: Grażyna Pogorzelska-Herder; Mariola Zuchwalska

Konsultacja: Patrycjusz Krzysztof Kalinowski

ISBN: 978-83-937279-2-6

Opieka merytoryczna: Stanisław Dziemian

Opracowanie graficzne:
FOTON Agnieszka Morysewicz, ul. Lipowa 41A, Suwałki, tel. 87 566 25 72

Druk:
Drukarnia HELIOS, ul. Lipowa 41A, Suwałki, tel. 87 566 78 02

OD RODZINY NATURALNEJ DO RODZINY ZASTĘPCZEJ.

W prawidłowo funkcjonującej rodzinie swoje obowiązki opiekuńczo-wychowawcze w stosunku do dzieci wypełniają rodzice naturalni, pełniąc **władzę rodzicielską**, którą należy rozumieć, jako obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka z poszanowaniem jego praw i godności.

Każde z rodziców jest zobowiązane i jednocześnie uprawnione do sprawowania władzy rodzicielskiej, która powinna być wykonywana tak, by uwzględniała dobro dziecka. Wychowując, rodzice powinni troszczyć się o jego fizyczny, psychiczny i duchowy rozwój, przygotowywać je należycie do samodzielnego życia uwzględniając jego możliwości i uzdolnienia. Władzę tę zobowiązani są sprawować z należytą starannością aż do uzyskania przez dziecko samodzielności życiowej.

Rodzina jest podstawowym środowiskiem funkcjonowania i rozwoju dziecka. Pozytywne wpływy wychowania w rodzinie związane są przede wszystkim z realizowanymi w rodzinie wartościami, wzajemną więzią uczuciową, pełnionymi w rodzinie rolami czy wzorcami wzajemnego komunikowania się.

W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie jest w stanie poradzić sobie z problemami: nie może, nie potrafi, bądź nie chce zajmować się dzieckiem, zachodzi konieczność udzielenia mu pomocy, wsparcia zewnętrznego lub interwencji. W takiej sytuacji, w myśl konstytucjonalnej zasady pomocniczości, dziecko ma prawo do opieki i pomocy, w tym do pieczy zastępczej.

Sąd opiekuńczy reaguje na każdy sygnał łamania praw dziecka przez rodziców. Ingerencja musi być adekwatna do stopnia naruszenia prawa.

Prawo polskie zna trzy sposoby ingerencji we władzę rodzicielską:

1. Ograniczenie władzy rodzicielskiej, gdy dobro dziecka zostało zagrożone poprzez nienależyte jej wykonywanie, wówczas, gdy sąd wyda je w tej kwestii odpowiednie postanowienie.

Ograniczenie władzy rodzicielskiej nie pozbawia rodziców określonych praw i obowiązków dotyczących odpowiedzialnych decyzji w sprawach: obywatelstwa dziecka, zmiany imienia i nazwiska, określenia miejsca po-

bytu, wyjazdów za granicę, regulowania oraz nadzorowania trybu życia i edukacji dziecka. Rodzice nadal korzystają z praw cywilnych, tzn.: spoczywa na nich obowiązek alimentacyjny oraz zachowują prawo do styczności osobistej z dzieckiem. Zakres tych obowiązków i praw w uzasadnionych sytuacjach może określić lub ograniczyć sąd. Rodzina jest zobowiązana do podjęcia aktywności i współpracy z instytucjami pomagającymi jej przezwyciężyć trudności życiowe i usunąć przyczyny, z powodu których sąd postanowił umieścić dziecko w pieczy zastępczej.

2. Zawieszenie władzy rodzicielskiej, orzeka się wobec rodzica, gdy występuje przemijająca przeszkoda w jej wykonywaniu. Przeszkoda może być niezawiniona (np. choroba, wyjazd) lub zawiniona (np. odbywanie kary pozbawienia wolności). Przy zawieszeniu władzy rodzicielskiej rodzicom zostaje odebrana władza rodzicielska. Dziecko musi mieć ustanowionego opiekuna prawnego, który będzie podejmował decyzje dotyczące jego osoby.

3. Pozbawienie władzy rodzicielskiej jest najsurowszą formą ingerencji we władzę rodzicielską

Polskie prawo rodzinne przewiduje cztery sytuacje, które dają podstawę do podjęcia takiej decyzji:

- ☛ trwała przeszkoda w wykonywaniu władzy rodzicielskiej (na przykład, gdy rodzic zostanie skazany na karę dożywotniego pozbawienia wolności)
- ☛ nadużycie władzy rodzicielskiej (np. gdy rodzic popełnia przestępstwo skierowane przeciwko dziecku)
- ☛ rażące zaniedbywanie obowiązków wobec dziecka (trwałe, wielokrotne, poważne niedopełnianie przez rodzica obowiązków wynikających z pełnienia władzy rodzicielskiej)
- ☛ gdy pomimo udzielanej rodzicom pomocy nie ustały przyczyny zastosowanego wcześniej wobec nich ograniczenia władzy rodzicielskiej w postaci umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub rodzinie zastępczej, a rodzice trwale nie interesują się losem dziecka.

Sąd może podjąć decyzję o zmianie wydanego przez siebie postanowienia w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Podstawą podjęcia działań w tym zakresie jest zmiana sytuacji w rodzinie. Sąd może znieść formę ograniczenia władzy rodzicielskiej, jeżeli ustaną powody, dla których ta forma ograniczenia została ustanowiona. Może także wydać postanowienie o zastosowaniu innej formy ograniczenia ich władzy rodzicielskiej.

KIEDY UMIESZCZA SIĘ DZIECI W RODZINIE ZASTĘPCZEJ?

Jeżeli rodzice naturalni nie mogą wychowywać swojego dziecka, oznacza to, że zostali trwale lub czasowo pozbawieni władzy rodzicielskiej albo władza ta została im ograniczona.

Najczęściej do rodziny zastępczej trafiają dzieci rodziców o ograniczonych i zawieszonych prawach rodzicielskich.

Zdarza się jednak również, że w rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci rodziców pozbawionych władzy rodzicielskiej oraz tych wyrażających dobrowolnie zgodę na przysposobienie (zrzeczenie). Dzieci te mogą być adoptowane, jednak niewielkie szanse na adopcję mają dzieci starsze, z problemami zdrowotnymi, rozwojowymi lub posiadające liczne rodzeństwo. Tym dzieciom, troskliwa piecza zastępcza jest w stanie zapewnić wyjście z ich zdrowotnych, emocjonalnych problemów, indywidualnych deficytów rozwojowych i umożliwić start w samodzielne życie.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej.

W formie rodzinnej, jako rodzina zastępcza lub rodzinny dom dziecka.

W formie instytucjonalnej, jako placówka opiekuńczo-wychowawcza, regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna oraz interwencyjny ośrodek preadopcyjny.

Rodzinna piecza zastępcza może być sprawowana po orzeczeniu sądu, które stanowi podstawę umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej w trybie administracyjnym (w pilnych przypadkach za zgodą rodziców na podstawie umowy powierzenia zawartej pomiędzy rodziną zastępczą a starostą, o czym starosta niezwłocznie powiadamia sąd), jak również po postanowieniu sądowym (sąd opiekuńczy wydaje orzeczenie, które stanowi podstawę umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej).

Sąd może umieścić dziecko w trybie natychmiastowym (na czas trwania postępowania sądowego) lub na mocy postanowienia kończącego postępowanie sądowe o ograniczenie bądź pozbawienie władzy rodzicielskiej rodziców dziecka.

Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka następuje **po uzyskaniu zgody** odpowiednio rodziców zastępczych albo prowadzącego rodzinny dom dziecka.

Rodzinna piecza zastępcza jest czasową formą sprawowania opieki nad dzieckiem, która trwa do osiągnięcia przez dziecko pełnoletniości. Osoba, która uzyskała pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej może w niej pozostać za zgodą rodziców zastępczych, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia pod warunkiem, że uczy się w szkole, w zakładzie kształcenia nauczycieli, w uczelni, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego lub posiada orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i uczy się w celu usamodzielnienia bądź zawodowego przygotowania.

Rodzinne formy pieczy zastępczej są najbardziej zbliżone do naturalnego środowiska, w którym powinno wychowywać się dziecko. Ma w nim stałych opiekunów, ze strony których doświadcza troski i opieki.

Rodzina zastępcza winna zapewniać optymalne warunki dla rozwoju psychofizycznego dziecka.

SPRAWDŹ, CZY WŁAŚNIE TY, MOŻESZ STWORZYĆ RODZINĘ ZASTĘPCZĄ!

Rodziną zastępczą może zostać:

1. Małżeństwo
2. Osoba niepozostająca w związku małżeńskim

JAKIM WYMOGOM KANDYDACI MUSZĄ SPROSTAĆ, BY MÓC PEŁNIĆ FUNKCJĘ RODZINY ZASTĘPCZEJ?

1. Nie są i nie byli pozbawieni władzy rodzicielskiej w stosunku do swoich dzieci oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona
2. Swoim trybem życia, postawą życiową dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej
3. Nie są ograniczeni w zdolności do czynności prawnych
4. Są zdolni do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zo-

stało potwierdzone zaświadczeniami o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wystawionymi przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej

5. Przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
6. Są w stanie zapewnić odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające dziecku zaspakajanie jego indywidualnych potrzeb, w tym:
 - ☛ rozwoju emocjonalnego, fizycznego i społecznego
 - ☛ właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań
 - ☛ wypoczynku i organizacji czasu wolnego
7. W przypadku, gdy wypełniają obowiązek alimentacyjny, który wynika w stosunku do nich z tytułu egzekucyjnego
8. Nie byli skazani prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe

W przypadku rodziny zastępczej niezawodowej, co najmniej jedna osoba tworząca tę rodzinę, musi posiadać stałe źródło dochodów.

CO UWZGLĘDNI SIĘ PRZY DOBORZE RODZINY ZASTĘPCZEJ DLA DZIECKA?

- ☛ osoby spokrewnione lub spowinowacane z dzieckiem, jeśli dają gwarancję poprawy sytuacji dziecka,
- ☛ odpowiednie przygotowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- ☛ odpowiednią różnicę wieku między kandydatami do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, a dzieckiem,
- ☛ poziom rozwoju i sprawności dziecka, wymagania w zakresie pomocy profilaktyczno-wychowawczej lub resocjalizacyjnej oraz możliwości zaspakajania potrzeb dziecka,
- ☛ zasadę nierozłączania rodzeństwa,
- ☛ w miarę możliwości opinię wyrażoną przez dziecko.

Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka są zobowiązani przez organizatora pieczy zastępczej do ukończenia **szkolenia**.

Po jego ukończeniu otrzymują świadectwo ukończenia szkolenia, które obok powyższych warunków oraz posiadania predyspozycji i odpowiedniej motywacji do sprawowania pieczy zastępczej, stanowi niezbędny element do uzyskania zaświadczenia kwalifikacyjnego umożliwiającego prowadzenie rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej lub rodzinnego domu dziecka.

Szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej można przeprowadzać według indywidualnego planu szkolenia, w zależności od potrzeb rodziny lub dziecka.

TYPY RODZIN ZASTĘPCZYCH:

1. **Spokrewniona rodzina zastępcza** – mogą ją stworzyć małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim będący wstępnymi (najbliższymi spokrewnionymi z dzieckiem członkami rodziny – dziadkami, babcią) lub rodzeństwem dziecka
2. **Niezawodowa rodzina zastępcza** – tworzą ją małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, nie będący wstępnymi, ani rodzeństwem dziecka, czyli taka, która z punktu widzenia prawa jest obca dla dziecka. Kandydaci na niezawodową rodzinę zastępczą poznają szczegółowo problemy konkretnego dziecka oraz wcześniej przechodzą szkolenie z zakresu praktycznych umiejętności wychowawczych oraz prawidłowości rozwojowych dziecka
3. **Zawodowa rodzina zastępcza** – również tworzą ją małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim nie będąca wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, którzy funkcjonowali już co najmniej 3 lata jako rodzina zastępcza niezawodowa, posiadająca pozytywną opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Starosta zawiera umowę z taką rodziną w oparciu o jej osobisty wniosek. W zawodowej rodzinie zastępczej przebywać może nie mniej niż troje i nie więcej niż sześcioro dzieci.

W rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego umieszcza się nie więcej niż troje dzieci na pobyt okresowy do czasu unormowania ich sytuacji, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W wyjątkowych sytuacjach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego dotyczącego powrotu dziecka do rodziny.

W rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej umieszcza się przede wszystkim dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności, dzieci z młodzieżowych domów poprawczych, ośrodków wychowawczych, małoletnie matki z dziećmi. Rodzina ta jest w stanie sprawować profesjonalną opiekę nad dziećmi niepełnosprawnymi w „terapeutycznych” i kameralnych warunkach. Przebywają w niej dzieci niedostosowane społecznie, dzieci z różnymi dysfunkcjami, problemami zdrowotnymi wymagającymi szczególnej opieki i pielęgnacji.

W sytuacji, gdy istnieje szansa na powrót dziecka do rodziny biologicznej, trafia ono do którejś z wymienionych wyżej form rodzinnej pieczy zastępczej. Przesłanką uzasadniającą dalszy pobyt dziecka w rodzinie zastępczej mimo, iż zostało ustalone, że rodzice naturalni nie będą nad nim sprawowali opieki, jest brak odpowiedniej rodziny adopcyjnej.

Rodzina zastępcza podlega kontroli ze strony państwa.

JAKIM ZADANIOM I OBOWIĄZKOM JEST ZOBOWIĄZANA SPROSTAĆ RODZINA ZASTĘPCZA?

Podstawowe zadania i obowiązki to:

1. Sprawowanie osobistej opieki nad powierzonym dzieckiem.
2. Traktowanie dziecka w sposób sprzyjający jego rozwojowi, poczuciu godności i wartości osobowej.
3. Zapewnienie dziecku warunków odpowiednich do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju:
 - ☛ warunków bytowych,
 - ☛ możliwości rozwoju psychicznego, duchowego, fizycznego i społecznego,
 - ☛ możliwości właściwej edukacji, kształcenia, wyrównywania braków rozwojowych i szkolnych oraz rozwoju uzdolnień i zainteresowań,
 - ☛ możliwości zaspakajania indywidualnych potrzeb dziecka, w tym także potrzeby wypoczynku i organizacji czasu wolnego.
4. Zapewnianie dostępu do przysługujących świadczeń zdrowotnych.
5. Zapewnianie ochrony przed bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka.
6. Umożliwianie kontaktu z rodzicami naturalnymi i innymi osobami

bliskimi, współpraca z rodziną dziecka w celu ułatwienia powrotu dziecka do rodziny naturalnej, chyba że sąd postanowi inaczej.

7. Nawiązywanie i podtrzymywanie osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rówieśnikami w celu zdobywania umiejętności społecznych,
8. Współpraca z jednostką sprawującą nadzór nad przebiegiem rozwoju dziecka oraz warunkami jego życia (Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie).
9. Podnoszenie swoich predyspozycji opiekuńczych, wychowawczych poprzez udział w szkoleniach.

JAK PRZEBIEGA UMIESZCZANIE DZIECKA W RODZINIE ZASTĘPCZEJ?

Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie **orzeczenia sądu**.

Kandydaci na rodziców zastępczych składają do sądu rodzinnego wniosek o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla konkretnego dziecka lub zgłaszają swoją gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej bez wskazywania konkretnego dziecka.

Kandydaci na rodzinę zastępczą zgłaszają podjęcie decyzji o ustanowieniu ich rodziną zastępczą w zależności od miejsca zamieszkania w Miejskim Centrum Pomocy Rodzinie, 16 – 400 Suwałki, ul. 23 Października 20 (gdy zamieszkują na terenie Miasta Suwałki) lub w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, 16 – 400 Suwałki, ul. Świerkowa 60 (gdy miejsce ich zamieszkania znajduje się na terenie Powiatu Suwalskiego). Od tego momentu przechodzą przez procedurę kwalifikacyjną określoną ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Po pierwsze przechodzą przez wstępną rozmowę kwalifikacyjną, następnie składają **wymagane dokumenty**:

- ☛ wypełniony wniosek kandydatów na szkolenie dla rodzin zastępczych obejmujący dane osobowe, dane dotyczące warunków bytowych i rodzinnych, krótki opis predyspozycji oraz motywacji do sprawowania pieczy zastępczej,

- ☛ zaświadczenie z miejsca pracy,
- ☛ zaświadczenie o dochodach,
- ☛ zaświadczenie o niekaralności,
- ☛ zaświadczenie od lekarza podstawowej opieki zdrowotnej o aktualnym stanie zdrowia lub braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- ☛ zaświadczenie od lekarza psychiatry o stanie zdrowia psychicznego.

Powyższe dokumenty służą zebraniu informacji i przeprowadzeniu analizy sytuacji osobistej, rodzinnej, majątkowej, jak również pozwalają ustalić rodzaj motywacji, jaką kierowali się kandydaci na rodzinę zastępczą, podejmując decyzję, co do zobowiązań w stosunku do dzieci potrzebujących ich wsparcia i wszechstronnej pomocy.

Szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze.

Po dokonaniu **wstępnej oceny kandydatów**, pozytywnie ocenieni zostają skierowani do udziału **w szkoleniu dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziców zastępczych** (spotkania grupowe i indywidualne). Szkolenie kończy się wydaniem przeszkolonym rodzinom zaświadczeń kwalifikacyjnych.

Kandydaci do pełnienia pieczy zastępczej **są obowiązani** do posiadania świadectwa ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej obowiązującej od 1 stycznia 2012 roku, osoby zakwalifikowane do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, rodziny zastępczej zawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka zostają wpisane **w rejestr**, prowadzony przez starostę.

Dane z powyższego rejestru przekazywane są do właściwego sądu.

Rejestr danych zawiera: imię nazwisko, datę urodzenia, obywatelstwo, adres miejsca zamieszkania, stan cywilny, wykształcenie, zawód, miejsce pracy, źródła dochodu, dane o warunkach mieszkaniowych,

dane o stanie zdrowia, zakres ukończonych szkoleń, liczbę umieszczonych dzieci.

Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej pozostają w gotowości na przyjęcie dziecka.

ORGANIZATOR RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ.

Organizator rodzinnej pieczy (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie lub Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie) przygotowuje rodziny zastępcze na przyjęcie dziecka przez udzielenie im szczegółowych informacji o dziecku i jego sytuacji rodzinnej, w tym informacji o rodzeństwie oraz zapewnienie, w miarę potrzeby, kontaktu z dzieckiem przed umieszczeniem go w rodzinie, w terminie nie późniejszym niż 7 dni przed przyjęciem dziecka przez określoną rodzinę zastępczą.

Ponadto, nie później niż w dniu poprzedzającym dzień przyjęcia dziecka, organizator rodzinnej pieczy przekazuje rodzinie zastępczej następującą dokumentację: odpis aktu urodzenia dziecka, dokumentację o stanie zdrowia dziecka, dokumenty szkolne, diagnozę psychofizyczną dziecka, w tym dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, rehabilitacyjnymi czy wychowawczymi.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej przejmuje opiekę również nad ustanowionymi już rodzinami zastępczymi poprzez:

- ☛ zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą w szczególności w postaci grup wsparcia,
- ☛ organizowanie spotkań i zajęć integracyjnych dla rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci,
- ☛ prowadzenie poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego oraz terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej,
- ☛ zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym funkcję rodziny zastępczej, w szczególności z prawa rodzinnego,
- ☛ dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej, jak również oceny funkcjonowania rodzin zastępczych,

- ☛ zapewnianie pomocy rodzinom zastępczym i dzieciom w nich przebywającym w korzystaniu z poradnictwa medycznego poprzez udostępnianie aktualnych informacji o funkcjonujących specjalistycznych ośrodkach medycznych.

Obowiązek sprawowania pieczy i wychowania nad dzieckiem rodzina zastępcza podejmuje z dniem faktycznego umieszczenia dziecka w tej rodzinie na mocy orzeczenia sądu lub na podstawie umowy powierzenia zawartej pomiędzy rodziną zastępczą, a starostą.

KIEDY RODZINA ZASTĘPCZA KOŃCZY OPIEKĘ NAD DZIECKIEM?

Po pierwsze – piecza zastępcza ustaje z mocy prawa po osiągnięciu przez wychowanka pełnoletniości, tj. po ukończeniu 18 roku życia. Pełnoletniość może uzyskać także wychowanek, który skończył 16 lat i za zgodą sądu zawarł związek małżeński.

Pełnoletni wychowanek ma prawo przebywać w rodzinie zastępczej do ukończenia szkoły, w przypadku, gdy kontynuuje naukę szkolną przed ukończenia pełnoletniości. Górna granica wieku podopiecznego wynosi 25 lat.

Po drugie – w sytuacjach:

- ☛ rezygnacji rodziny zastępczej ze sprawowanej pieczy,
- ☛ zmiany orzeczenia sądu dotyczącego powrotu dziecka do rodziny naturalnej,
- ☛ zmiany orzeczenia sądu w związku z umieszczeniem dziecka w innej rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej,
- ☛ orzeczenia sądu o przysposobieniu dziecka,
- ☛ wydarzeń losowych (choroba, śmierć rodzica zastępczego, śmierć dziecka).

ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE – RODZINY ZASTĘPCZE.

Na dzień druku niniejszego informatora obowiązują następujące zasady:

Z tytułu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka miesięcznie przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka. Kwota świadczeń pieniężnych uzależniona jest od typu rodziny.

W sytuacji, gdy dziecko umieszczone w rodzinnej formie pieczy zastępczej posiada dochód, przyznane świadczenie pomniejsza się o kwotę nie wyższą niż **50%** dochodu dziecka, z tym, że nie więcej niż **80%** ww. kwot.

Rodzinie zastępczej lub prowadzącemu rodzinny dom dziecka, na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, przysługuje dodatek na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka. Dodatek, przysługuje również na dziecko umieszczone w rodzinnej formie pieczy zastępczej na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Nadto **starosta może przyznać** rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka:

- ☛ dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku od 6 do 18 roku życia – raz w roku;
- ☛ jednorazowe świadczenie na pokrycie kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka;
- ☛ świadczenie na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki – jednorazowo lub okresowo.

Rodzina zastępcza niezawodowa i zawodowa może otrzymać środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego w wysokości odpowiadającej kosztom ponoszonym przez rodzinę zastępczą zawodową na czynsz, opłaty z tytułu najmu, opłaty za energię elektryczną i ciepłą, wodę, gaz, odbiór nieczystości stałych i płynnych, dźwig osobowy, antenę zbiorczą, abonament telewizyjny i radiowy, usługi telekomunikacyjne oraz związanym z kosztami eksploatacji, obliczonym przez podzielenie łącznej kwoty tych kosztów przez liczbę osób zamieszkujących w tym lokalu lub domu jednorodzinnym i pomnożenie przez liczbę dzieci i osób, które osiągnęły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa w art. 37 ust. 2 cyt. ustawy, umieszczonych w rodzinie zastępczej wraz z osobami tworzącymi tę rodzinę zastępczą.

Na wniosek rodziny zastępczej zawodowej, w której przebywa więcej niż 3 dzieci starosta przyznaje środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego, jeżeli zasadność przyznania tych środków zostanie potwierdzona w opinii organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Rodzinie zastępczej zawodowej starosta może raz do roku przyznać świadczenie na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem niezbędnego remontu lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego.

Natomiast prowadzący **rodzinny dom dziecka otrzymuje środki finansowe na:**

- ☛ utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, w którym jest prowadzony rodzinny dom dziecka w wysokości odpowiadającej kosztom ponoszonym przez rodzinny dom dziecka na czynsz, opłaty z tytułu najmu, opłaty za energię elektryczną i ciepłą, wodę, gaz, odbiór nieczystości stałych i płynnych, dźwig osobowy, antenę zbiorczą, abonament telewizyjny i radiowy, usługi telekomunikacyjne oraz związanym z kosztami eksploatacji, obliczonym przez podzielenie łącznej kwoty tych kosztów przez liczbę osób zamieszkujących w tym lokalu lub domu jednorodzinnym i pomnożenie przez liczbę dzieci i osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa w art. 37 ust. 2 ustawy, umieszczonych w rodzinnym domu dziecka wraz z prowadzącym rodzinny dom dziecka;
- ☛ pokrycie niezbędnych kosztów związanych z remontem lub ze zmianą lokalu w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnym, w którym jest prowadzony rodzinny dom dziecka;
- ☛ pokrycie innych niezbędnych i nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka lub funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka.

Rodzinie zastępczej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka przysługują świadczenia oraz dodatki po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności, jeżeli nadal przebywa w dotychczasowej rodzinie zastępczej i uczy

się. Świadczenia te, przysługują nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 25 roku życia.

Świadczenia i dodatki, o których mowa powyżej, przyznaje się od dnia faktycznego umieszczenia dziecka odpowiednio w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka do dnia faktycznego opuszczenia przez dziecko rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka. W przypadku, gdy rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka nie ponosi kosztów utrzymania dziecka, w związku z jego pobytem w domu pomocy społecznej, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę, specjalnym ośrodku wychowawczym – otrzymuje świadczenia w wysokości nie niższej niż 20% przyznanych świadczeń.

Rodzinie zastępczej zawodowej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka przysługuje miesięczne wynagrodzenie. Ustalając wysokość wynagrodzenia bierze się pod uwagę w szczególności kwalifikacje, szkolenia i oceny rodziny zastępczej zawodowej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka.

Osoba, której przysługuje wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, nie może kontynuować lub podjąć dodatkowego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej bez zgody właściwego starosty. Starosta, po zasięgnięciu opinii organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, może udzielić zgody w przypadku, gdy kontynuacja lub podjęcie dodatkowego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej nie będzie miało negatywnego wpływu na sprawowanie pieczy zastępczej.

Okres pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej oraz okres prowadzenia rodzinnego domu dziecka wlicza się do okresu wymaganego do nabycia lub zachowania uprawnień pracowniczych.

Rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka mają prawo do urlopu wypoczynkowego w wymiarze 30 dni kalendarzowych w okresie 12 miesięcy. Informacje dotyczące terminu urlopu powinny zostać zgłoszone do organizatora pieczy zastępczej, co najmniej 30 dni wcześniej. Świadczenia przyznawane są na wniosek rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka.

W przypadku zmiany przepisów regulujących prawo do świadczeń pieniężnych, dodatków, dofinansowania do wypoczynku oraz w przypadku zmiany sytuacji osobistej, dochodowej rodziny zastępczej, rodziny pomocowej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, a także w przypadku

zmiany sytuacji osobistej, dochodowej lub majątkowej umieszczonego dziecka, organ właściwy do wydania decyzji może bez zgody rodziny zastępczej, pomocowej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka zmienić lub uchylić decyzję przyznającą świadczenia pieniężne.

WYCHOWANKOWIE PIECZY ZASTĘPCZEJ – USAMODZIELNIENIE.

Usamodzielnienie – to proces wychowawczy, który wprowadza osobę usamodzielnianą do podjęcia samodzielnego, dojrzałego życia i integracji ze środowiskiem lokalnym.

Usamodzielniany wychowanek, to osoba, która:

- osiągnęła pełnoletniość przebywając, na podstawie postanowienia sądu, w pieczy zastępczej (rodzynie zastępczej, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym, specjalnym ośrodku szkolno - wychowawczym, specjalnym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii zapewniającym całodobową opiekę),
- nie posiada wystarczającej wiedzy o otaczającym go środowisku,
- nie potrafi poradzić sobie ze sprawami związanymi z codziennym życiem,
- ma problemy z samodzielnym podejmowaniem decyzji.

Osoba usamodzielniana, co najmniej na dwa miesiące przed osiągnięciem przez nią pełnoletniości, zobowiązana jest do wskazania osoby, która podejmie się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia oraz przedstawić pisemną zgodę tej osoby. Opiekunem usamodzielnienia może być osoba tworząca rodzinę zastępczą, prowadząca rodzinny dom dziecka, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pracownik socjalny powiatowego centrum pomocy rodzinie, osoba będąca w placówce opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej wychowawcą lub psychologiem, lub inna osoba wskazana przez

osobę usamodzielnianą i zaakceptowana przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie. Indywidualny program usamodzielnienia jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia lub koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletniości, a następnie jest zatwierdzany przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Formy pomocy

Osoba usamodzielniana zostaje objęta pomocą, mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem poprzez:

- pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki;
 - pomoc pieniężną na usamodzielnienie;
 - pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej,
- a ponadto udziela się pomocy w uzyskaniu:
- odpowiednich warunków mieszkaniowych,
 - zatrudnienia.

Usamodzielniany wychowanek w celu otrzymania świadczeń ma obowiązek:

- realizacji postanowień zawartych w indywidualnym programie usamodzielnienia,
- realizacji obowiązku szkolnego,
- przedkładania w powiatowym centrum na początku każdego semestru zaświadczenia potwierdzającego kontynuowanie nauki,
- współdziałanie z opiekunem usamodzielnienia i pracownikiem socjalnym, informowanie centrum o każdej istotnej zmianie sytuacji osobistej i majątkowej.

Świadczenia przyznawane są wychowankowi po złożeniu wniosku, zaopiniowanego przez opiekuna usamodzielnienia i w terminach określonych w programie usamodzielnienia.

Indywidualny program usamodzielnienia podlega aktualizacji z uwagi na zmieniającą się sytuację materialną i życiową wychowanka.

Przyznania pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, zagospodarowanie lub kontynuowanie nauki można odmówić w przypadku, gdy:

- istnieje uzasadnione przypuszczenie, że pomoc zostanie wykorzystana niezgodnie z celem, na jaki zostanie przyznana;

- ☛ osoba usamodzielniana przed osiągnięciem pełnoletności opuściła samowolnie pieczę zastępczą;
- ☛ osoba usamodzielniana porzuciła naukę umożliwiającą jej przygotowanie zawodowe i nie podejmuje zatrudnienia;
- ☛ stosunek pracy z osobą usamodzielnianą został rozwiązany bez wypowiedzenia z winy pracownika;
- ☛ osoba usamodzielniana bez uzasadnionej przyczyny uchyliła się od podjęcia proponowanego jej zatrudnienia;
- ☛ osoba usamodzielniana została skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

Pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki zaprzestaje się udzielać w przypadku, gdy osoba usamodzielniana:

1. kontynuuje naukę w szkole ponadgimnazjalnej, szkole ponadpodstawowej lub szkole wyższej, która zapewnia nieodpłatną naukę i nieodpłatne pełne utrzymanie lub
2. bez uzasadnionych powodów zmieniała trzykrotnie na tym samym poziomie kształcenia szkołę lub szkołę wyższą, o których mowa w pkt 1.

Pomoc pieniężną na usamodzielnienie i pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki można zawiesić w przypadku, gdy:

1. wystąpiły szczególne okoliczności związane z tokiem nauki, stanem zdrowia lub zdarzeniem losowym dotyczącym osoby usamodzielnianej;
2. nastąpiła przerwa w kontynuowaniu nauki przez osobę usamodzielnianą w okresie między ukończeniem przez nią szkoły niższego stopnia a rozpoczęciem nauki w szkole wyższego stopnia;
3. stwierdzi się marnotrawienie przyznanej pomocy;
4. osoba usamodzielniana nie realizuje programu usamodzielnienia.

Pomoc pieniężną na usamodzielnienie i pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki zawiesza się, w przypadku, gdy przeciwko osobie usamodzielnianej wszczęto postępowanie karne o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, do czasu prawomocnego zakończenia postępowania. Jeżeli po upływie okresu zawieszenia pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki przyczyny jej zawieszenia nie ustąpiły, następuje odmowa udzielenia pomocy.

W przypadku zmiany przepisów regulujących prawo do pomocy dla osoby usamodzielnianej lub jej wysokość oraz w przypadku zmiany sytuacji osobistej, dochodowej lub majątkowej osoby usamodzielnianej organ właściwy do wydania decyzji może bez zgody osoby usamodzielnianej zmienić lub uchylić decyzję przyznającą te świadczenia.

Nienależnie pobrane świadczenia pieniężne podlegają zwrotowi łącznie z ustawowymi odsetkami przez osobę, która je pobrała. Dotyczy to zarówno rodzin zastępczych jak i usamodzielnianych wychowanków.

Kwoty świadczeń pieniężnych przysługujących rodzinom zastępczym oraz usamodzielnianym wychowankom rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, domów pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakładów poprawczych, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę, zostały określone w następujących przepisach:

- ☛ ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 ze zm.);
- ☛ ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 ze zm.);
- ☛ rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2012 roku w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki i zagospodarowanie (Dz. U. z 2012 r. poz. 954);
- ☛ rozporządzenie Rady ministrów z dnia 17 lipca 2012 roku w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2012 r. poz. 823).

Do wychowanków, których proces usamodzielnienia rozpoczął się przed 31. 12.2011 roku, mają zastosowanie przepisy:

- ☛ art. 240 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 ze zm.) oraz ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r., Nr 175 poz. 1362 ze zm.);
- ☛ rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie (Dz. U. z 2005 r. Nr 6, poz.45 ze zm.);
- ☛ rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 lipca 2009 roku w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r., Nr 127 poz. 1055).

Osoby otrzymujące świadczenia winny pozostawać w stałym kontakcie z Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej – Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach (ul. Świerkowa 60, 16-400 Suwałki, tel. 87 565 92 80)

ZAKOŃCZENIE:

CO POWINIENIEŚ WIEDZIEĆ O DZIECKU I SOBIE SAMYM, ZANIM STWORZYSZ MU ZASTĘPCZY DOM...

W sytuacji, gdy dzieci muszą opuścić rodzinę biologiczną, gdyż nie były otoczone prawidłową opieką i pomocą, funkcję opiekuńczą i wspierającą wszechstronny rozwój dziecka mogą pełnić rodziny zastępcze.

Istotne jest, by dzieciom, które doznały różnego rodzaju przemocy i straty umożliwić przebywanie z opiekunami gotowymi je chronić, szanować i wspierać. Nie uda się wymazać trudnych wspomnień, jednak osoby te mogą pokazać dziecku, że dom i świat mogą być bezpiecznym miejscem.

Wprowadzanie dziecka z traumy, poczucia straty, braku zaufania do dorosłych może być długotrwałym procesem wymagającym ze strony opiekunów nie tylko umiejętności wychowawczych, ale przede wszystkim cierpliwości, zrozumienia i konsekwencji postępowania.

Najistotniejszą jest jednak bezwarunkowa akceptacja dziecka i okazywanie mu przyjaznych uczuć.

Osoby dorosłe podejmujące świadomą decyzję o przyjęciu dziecka, które przebywając w rodzinie naturalnej mogło być zaniechane czy wręcz odrzucone, powinny mieć świadomość, że uczestnictwo w obowiązkowym szkoleniu dla kandydatów na rodziny zastępcze zweryfikuje ich wiedzę i przekonania związane z pewnością, co do własnych umiejętności wychowawczych.

Ważne jest także przyswojenie wiedzy dotyczącej przebiegu rozwoju dziecka, jego reakcji na zewnętrzne oddziaływania czy mogących ujawniać się konsekwencji wcześniejszych zaniedbań.

Jednym z najważniejszych celów jest usprawnienie umiejętności do podejmowania działań mających służyć wytworzeniu więzi bliskości, zapewnienia dziecku poczucia stałości, przewidywalności, bezwarunkowej akceptacji oraz bezpieczeństwa emocjonalnego.

W momencie wejścia dziecka do rodziny zastępczej, od niej tylko będzie zależało czy problemy wychowawcze, emocjonalne uda się pokonać. Do każdego dziecka należy podchodzić indywidualnie, pamiętając o jego

doświadczeniach, urazach psychicznych i możliwościach, okazywać mu wiele uwagi i troski.

Decyzje o odebraniu dzieci rodzicom naturalnym oraz umieszczenie ich w pieczy zastępczej zapadają z różnych przyczyn, z których najczęstszą jest alkoholizm, następnie stosowanie przemocy, zaniedbywanie dziecka czy skrajna niewydolność opiekuńczo-wychowawcza jego rodziców. Dziecko, opuszczając dom rodzinny, z reguły nie rozumie przyczyn takiego stanu rzeczy, czuje się krzywdzone, a nawet karane. Rozmowy wyjaśniające sytuację, łagodzące poczucie winy i bezradności są niezbędne do tworzenia się więzi emocjonalnej z nowym opiekunem i budowania pozytywnej samooceny dziecka.

Podejmując działania w stosunku do dzieci, które zostały odebrane rodzicom naturalnym należy również uwzględniać, na jakim etapie rozwoju się znajdują.

Małe dzieci, które były krzywdzone, zaniedbane, często w kontaktach z innymi osobami reagują wycofywaniem się, płaczliwością, lękiem widocznym w nowych dla nich sytuacjach. Jeżeli działania przemocowe w stosunku do dziecka trwały przez dłuższy czas, dziecko wszędzie dostrzega zagrożenie nawet w sytuacjach obiektywnie bezpiecznych. Staje się czujne, spięte, nierzadko nadaktywne i agresywne.

Jednak najbardziej znaczący wpływ na rozwój dziecka ma sposób, w jaki było traktowane przez rodziców, szczególnie przez matkę.

Tworzenie emocjonalnych więzi między najbliższymi osobami ma podstawowe znaczenie dla rozwoju emocjonalnego i osobowości człowieka, gdyż stają się podstawą budowania tożsamości. Natomiast rodzaj więzi, jej jakość, dziecko przechowuje w formie schematów umysłowych, na podstawie których formułowane są oczekiwania dotyczące tego, jak inni powinni się wobec niego zachowywać, jak je traktować.

W wieku późniejszym, konsekwencja relacji matki z dzieckiem wyraża się w trwałym stylu przywiązania, który wpływać będzie na relacje z ludźmi podczas całego życia, a co za tym idzie na przyszłe związki, umiejętność okazywania uczuć, potrzeby ich zaznawania oraz na ogólne poczucie życiowej satysfakcji.

Dziecko w wieku przedszkolnym znajduje się w okresie, w którym wzrost i rozwój mózgu są najszybsze, powstają struktury odpowiedzialne za naukę, radzenie sobie ze stresem, a przeżywane emocje stopniowo ulegają neurologicznemu utrwalaniu. Trudne doświadczenia związane z zaniedbywaniem, odtrącaniem utrudniają rozwój struktur mózgowych odpowiedzialnych za emocje, uczucia, empatię.

U tych dzieci wzrasta odczuwanie zagrożenia, co powoduje trwanie w stanie gotowości do wycofywania się, unikania, lub przeciwnie do buntu, zachowań prowokacyjnych, czasami agresywnych.

Dzieci doświadczające zaniedbań, przemocy, z reguły osiągają gorsze wyniki w nauce niż ich rówieśnicy wywodzący się ze sprawnie funkcjonujących rodzin, sprawiają więcej trudności wychowawczych. Czując się niekochane, niedoceniane, postrzegają otoczenie rówieśnicze, jako bardziej wartościowe od siebie, godne odnoszenia sukcesów. Pragną skupiać na sobie uwagę w inny, zaskakujący sposób, wybierając często naganne formy zachowania.

Z każdym rodzajem doznawanej krzywdy wiążą się inne reakcje dziecka. Dzieci z przemocy są bardziej impulsywne, zdeorganizowane, mają trudności z koncentracją uwagi. Brakuje im podstawowych umiejętności społecznych i organizacyjnych, dużo gorzej przyswajają wiadomości, często mają trudności w opanowaniu programów szkolnych.

Przebywając w otoczeniu domowym niezapewniającym wsparcia oraz prawidłowych relacji, dziecko ma utrudniony rozwój pojęć i mowy, co powoduje trudności w komunikacji z otoczeniem społecznym i nauką. Z tego powodu jest często odtrącane przez rówieśników, co dodatkowo pogłębia ich zły nastrój oraz niską samoocenę.

Jedną z najistotniejszych potrzeb dziecka jest potrzeba przynależności (przebywanie wśród osób bliskich dziecku uczuciowo) oraz poczucie stałości (odczucie niezmienności doświadczanego przez dziecko dobra). Z tego powodu tak ważne jest, by dziecko, które trafia do jednej z form pieczy zastępczej miało szansę zaspokoić te potrzeby, nabierając zaufania oraz poczucia bezpieczeństwa w nowej rodzinie.

Dlatego:

Ważne jest, by przed przyjęciem dziecka kandydaci na rodzinę zastępczą pozyskali wiedzę dotyczącą jego rozwoju, jak również konsekwencji rozwojowych oraz osobowościowych związanych z negatywnymi doświadczeniami wyniesionymi z rodzinnej przeszłości dziecka.

Zjawiskiem wymagającym szczególnej uwagi jest poczucie **straty**, czyli doznawanych przez dziecko przeżyć, niezależnie od doświadczanej w naturalnej rodzinie krzywdy, związanych z oderwaniem od swoich rodzinnych korzeni, znanego mu od urodzenia środowiska. Wychodzenie z nich może być długim procesem objawiającym się trudnościami w przystosowaniu się dziecka do nowego otoczenia, buntem przed stosowaniem się do norm, zasad obowiązujących w nowym domu, okazywaniem braku zaufania w stosunku do opiekunów zastępczych.

CZEGO POTRZEBUJĄ OD NAS DZIECI?

Żeby dzieci coraz szybciej uwalniały się z poczucia zagrożenia, bezradności i poczucia życiowej klęski potrzebują przede wszystkim uwagi, cierpliwości, zainteresowania ich życiem i zrozumienia.

Prawidłowy proces wychowawczy powinien być oparty na wzajemnym szacunku oraz długotrwałych relacjach z dzieckiem.

Jeżeli czujemy, że trudno będzie nam przetrwać pierwszy okres adaptacyjny dziecka, być może okres niepowodzeń wychowawczych – nie decydujemy się na założenie rodziny zastępczej.

Wielokrotne zmiany miejsca pobytu dziecka, przenoszenie z rodziny zastępczej do kolejnej lub do placówki powodują głębokie urazy psychiczne, zaburzenia rozwojowe i emocjonalne. Niosą z sobą narastanie złości, braku zaufania do dorosłego społeczeństwa, często prowadzą do zachowań niezgodnych z prawem.

Dziecko powinno mieć przekonanie, że dorosły jest godnym zaufania opiekunem.

Nie wymagajmy, by zaufanie do nas pojawiło się szybko.

Pomóżmy dziecku przezwyciężyć poczucie stresu i traumy wynikające

z zaniedbań w środowisku rodzinnym, ale i wynikające z zetknięcia się z nowymi warunkami, jakie oferuje jemu rodzina zastępcza, obcymi mu ludźmi i stojącymi przed nim, niewiadomymi jeszcze życiowymi wymaganiami.

Aby dzieci rzadziej doświadczały poczucia zagrożenia, które nasila w nich złość, ale i lęk przed każdym następnym dniem, wystarczy widzieć w nich ludzi, tylko mniejszych, o innych możliwościach, zależnych od wieku i obciążeń dzieciństwa.

To tak niewiele i tak dużo zarazem.

Wystarczy przypomnieć Janusza Korczaka: „Nie ma dzieci, są ludzie, ale o innej skali pojęć, innym zasobie doświadczenia, innych popędach, innej grze uczuć. Pamiętaj, że my ich nie znamy”.

Uważność, samoobserwacja, nasz własny rozwój, to z naszej strony najlepsze narzędzia do tworzenia pokrzywdzonym dzieciom lepszego życia. I jasne, że nie będziemy idealni. Świat też nie jest idealny. Ale ważne, żeby dzieci widziały i czuły, że staramy się, że właśnie **NAM** ...zależy.

SPIS TREŚCI:

Wstęp.....	3
Dlaczego powstał ten poradnik.....	3
Od rodziny naturalnej do rodziny zastępczej.....	4
Ograniczenie władzy rodzicielskiej.....	4
Zawieszenie władzy rodzicielskiej.....	5
Pozbawienie władzy rodzicielskiej.....	5
Kiedy umieszcza się dzieci w rodzinie zastępczej?.....	6
Sprawdź, czy właśnie Ty, możesz stworzyć rodzinę zastępczą!.....	7
Jakim wymogom kandydaci muszą sprostać, by móc pełnić funkcję rodziny zastępczej?.....	7
Co uwzględnia się przy doborze rodziny zastępczej dla dziecka?.....	8
Typy rodzin zastępczych:.....	9
Spokrewniona rodzina zastępcza.....	9
Niezawodowa rodzina zastępcza.....	9
Zawodowa rodzina zastępcza.....	9
Jakim zadaniom i obowiązkom jest zobowiązana sprostać rodzina zastępcza?.....	10
Jak przebiega umieszczanie dziecka w rodzinie zastępczej?.....	11
Orzeczenie sądu.....	11
Wymagane dokumenty.....	11
Szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze.....	12
Rejestr danych osobowych.....	12
Organizator rodzinnej pieczy zastępczej.....	13
Kiedy rodzina zastępcza kończy opiekę nad dzieckiem?.....	14
Świadczenia pieniężne – rodziny zastępcze.....	14
Rodzinie zastępczej lub prowadzącemu rodzinny dom dziecka starosta może przyznać.....	15
Rodzina zastępcza niezawodowa i zawodowa może otrzymać środki finansowe.....	15
Prowadzący rodzinny dom dziecka otrzymuje środki finansowe....	16
Wychowankowie pieczy zastępczej – usamodzielnienie.....	18
Usamodzielniany wychowanek, to osoba, która.....	18
Formy pomocy.....	19
Przyznania pomocy pieniężnej na usamodzielnienie.....	19
Zakończenie.....	23
Co powinieneś wiedzieć o dziecku i sobie samym, zanim stworzysz mu zastępczy dom.....	23
Czego potrzebują od nas dzieci?.....	26